

sından sonra yakınına başka hayır eserlerinin de yaptırıldığı tesbit edilebilmektedir. Meselâ Hüsâm Bey b. Abdurrahman adlı bir zatın 941'de (1534-35) tertip edilmiş olan vakfiyesinde, mescidin yanına bir mektep inşa ettirdiği zikredilmektedir. Öte yandan 1208'de (1793-94) Mehmed Yazıcı adlı bir zat minaresinin yanına bir çeşme yaptırmış ve daha sonra bu çeşme kızı Hâce Hanım tarafından 1283'te (1866-67) yenilenmiştir. Böylece bu yapılar topluluğu küçük bir külliye niteliği kazanmıştır.

Akbiyik Tekkesi'nin adına, her ne kadar mescidle ilgili esas vakfiyede rastlanmamakta ise de mescidle beraber ve ya ondan az sonra yapıldığı, Hoşkadem bint Abdullah adlı bir hanımın 889'da (1484) tertiplenmiş vakfiyesinde yer alan, Yedikule mahallesindeki evini Akbiyik Zâviyesi şeyhine tahsis ettiği dair kayıttan anlaşılmaktadır. Zamanla ortadan kalkmış olan tekkeyi XVII. yüzyıl ortalarında Sadrazam Köprülü Fâzıl Mustafa Paşa ihya etmiş ve şeyhliğine Halvetiye'den Çarhacı Ahmed Efendi'yi tayin etmiştir. XIX. yüzyılın ikinci yarısı içinde tekkenin tekrar ortadan kalktığı ve XX. yüzyılın başlarında son defa ihya edildiği tahmin edilebilir. 1925'te kapatıldıktan sonra metrük ve bakımsız kalan tekke binaları zamanla yok olmuştur. Meşâih listesi Çarhacı Ahmed Efendi ile başlamakla birlikte bânisinin bağlı olduğu tarikattan hareketle, tekkenin başlangıçta Bayramiyye'ye ait olduğu söylenebilir. İkinci ihyasından sonra Halvetiyye'ye, 1189'dan (1775) itibaren bu tarihin Cerrâhiyye koluna ve XX. yüzyılın başlarında da Kâdiriyye'ye intikal ettiği tesbit edilmektedir.

Akbiyik Tekkesi'nin mimari özellikleri tam olarak bilinmemekle birlikte, geçirilmiş olduğu üç safhada da bir mescid-tekke hüviyeti taşıdığı, yani tevhidhane olarak kullanılan mescid ile bunun avlusu etrafında sıralanan diğer bölümlerden oluştuğu söylenebilir. Ayrıca son safhasında, fevkanî mektebin zemin katının tekke olarak kullanıldığı ve bundan başka avluda, biri alttaki pencereleri demir parmaklıklı, üsttekileri kafesli olmak üzere iki adet çift katlı ahşap binanın var olduğu bilinmektedir. Geçen yüzyılın sonlarında, eski ebadı ve planı korunarak yeni baştan inşa edilmiş olan mescid-tevhidhane ise dikdörtgen planlı, moloz taş örgülü kâgir duvarlı ve ahşap çatılı alelâde bir yapıdır. On dört adet kemerli büyük pencere ile aydınlanan cami hariminde yegâne dik-katı çeken unsur tavan göbeğindeki zarif nakışlardır. Şerefesine kadar yapıdan kalma olduğu anlaşılan minarenin kare planlı kaidesi üç sıra tuğla ve bir sıra kesme köfeki taşı ile, üçgenlere sahip küpünden itibaren yükselen daire kesitli gövdesi ise tamamen tuğla ile örülmüş ve sonradan üstleri sıvanmıştır. Şerefenin altında üç sıra halinde testere dişi tuğla konsollar, çevresinde de geometrik kabartmalı köfekiden korkuluklar yer almaktadır. XIX. yüzyılda yenilenmiş olan ve soğan şeklinde bir kubbecikle donatılmış bulunan minare, kurşun kaplı ahşap bir külâh ile son bulmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546), s. 10-13, 390; Taşköprizâde, *Şakâ'îk*, Beyrut 1395/1975, s. 66; Mecdî, *Şakâik Tercümesi*, s. 127; Âli, *Künhü'l-ahbâr*, İstanbul 1277, IV, 105; Atâi, *Zeyl-i Şakâik*, s. 64 vd.; Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmî*, I, 44; Âsitâne Tekkeleri, s. 13; Ahmed Rifat (Yağlıkçızâde), *Lugat-ı Târîhiyye ve Coğrâfiyye*, İstanbul 1299-1300, I, 231; *Mecmûa-i Cevâmî*, İstanbul 1304, I, 8-9, nr. 7, 33; Bandırmalızâde, *Mecmûa-i Tekkâya*, İstanbul 1307, s. 11; *Kâmûsü'l-a'lâm*, I, 256; *Sicill-i Osmânî*, IV, 339; Mehmed Şemseddin, *Yâdigâr-ı Şemsî*, Bursa 1332, s. 221; Abdülbâki Gölpinarlı, *Melâmîlik ve Melâmiler*, İstanbul 1931, s. 39; Tahsin Öz, *İstanbul Câmi-leri*, Ankara 1962, I, 21; Ayverdi, *Osmanlı Mîmârîsi III*, s. 313-314; H. Kâmil Yılmaz, *Azîz Mahmûd Hüdâyî ve Celvetiyye Tarikatı*, İstanbul 1984, s. 174-176, 285, 286; Semavi Eyice, "İstanbul Minareleri", *Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, I, İstanbul 1963; R. Ekrem Koçu, "Akbiyik Camii" ve "Akbiyik Tekkesi", *İst.A*, I, 507, 509; "Akbiyik Camii", "Akbiyik Dede, Ahmed Muhiddin" ve "Akbiyik Tekkesi", *İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul 1982, I, 520-522.

M. BAHA TANMAN

AKBIYIK SULTAN

(ö. 860/1456)

II. Murad ve Fâtih devri şeyhlerinden.

Asıl adının Ahmed Şemseddin veya Abdullah olduğu rivayet edilir. Kaynaklarda genellikle keşf* ve kerâmet sahibi bir meczup olarak tanıtılır ve şeyhi Hacı Bayrâm-ı Velî ile ilgili bazı menkıbeleri nakledilir. Bayramiyye'nin Celvetiyye kolu silsilesinde yer alan Akbiyik'a II. Murad, Cemâziyelevvel 841 (Kasım 1437) tarihli temliknâme ile Bursa-Yenişehir yakınlarındaki Austos köyünü bağışladı. Varna Seferi'ne (1444) ve İstanbul'un fethine katıldı. Fetihden sonra Ayasofya civarında adına bir cami yapıldı ve bu semte onun adı verildi. Meczup tavrına rağmen Çandarlı Halil Paşa gibi devlet adamları ve Molla Yegân gibi âlimlerle sohbetlerde bulundu. Mecmualarda Şems-i Hudâ mahlasıyla bazı şiirlerine de rastlanmaktadır. Malının hesabını bilemeyecek kadar zengin olan Akbiyik'in, servetini Allah yolunda harcamak maksadıyla Bursa Ulucamii civarında yaptırdığı külliyyeden günümüze sadece medfun bulunduğu türbe ulaşabilmiş, imaret ve tekleden eser kalmamıştır.

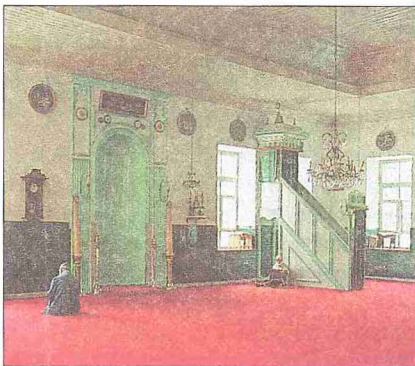
BİBLİYOGRAFYA :

Taşköprizâde, *eş-Şakâ'îk*, Beyrut 1395/1975, s. 66; Âli, *Künhü'l-ahbâr*, İstanbul 1277, IV, 105; Sarı Abdullah, *Semerâtü'l-fuâd*, İstanbul 1288, s. 145; Belîğ, *Güldeste*, s. 220-222; Ahmed Rifat (Yağlıkçızâde), *Lugat-ı Târîhiyye ve Coğrâfiyye*, İstanbul 1299-1300, I, 231; Mehmed Şemseddin, *Yâdigâr-ı Şemsî*, Bursa 1332, s. 220-222; Vasfi Mâhir Kocatürk, *Tekke Şiiri Antolojisi*, Ankara 1968, s. 101; H. Kâmil Yılmaz, *Azîz Mahmûd Hüdâyî ve Celvetiyye Tarikatı*, İstanbul 1984, s. 174-176.

H. KÂMİL YILMAZ

Akbiyik Mescidi'nin içinden bir görünüşü
Cankurtaran/İstanbul

Akbiyik Sultan'ın sandukası - Bursa

